

Štefan Siskovič – Katarína Siskovičová

SME SOFISTI ČI PLATONISTI?

**KONFLIKT MEDZI UNIVERZÁLNOU HIERARCHIOU PRINCÍPOV
A AUTORITATÍVNYM ROZHODOVANÍM SUDCOV NA PRÍKLADE ANALÝZY
HISTORICKÉHO VÝVOJA INŠTITÚTU NOTÁRSKEJ EXEKUČNEJ ZÁPISNICE**

Abstrakt: V súčasnej situácii, ktorú niektorí považujú za všeobecnú krízu hodnôt a totálny relativizmus a druhí zase označujú ako víťazstvo slobody, kedy je spor medzi modernistami a postmodernistami sporom o to, či existuje alebo neexistuje aspoň jeden spoločný oporný bod, na ktorom by sme mohli v duchu Newtonovho výroku postaviť celý náš vesmír, sa myšlienkami vraciame do minulosti. Je pozoruhodné, že už v antickom Grécku môžeme pozorovať obdobný spor tomu dnešnému a to medzi relativizmom a metafyzikou, keď relativisti odmietali predstavu existencie akejkoľvek od človeka nezávislej hodnoty a naopak metafyzici sa snažili obhájiť platnosť hodnôt existujúcich za hranicou nášho sveta. Spoločným menovateľom súčasného a minulého sporu je práve hľadanie otázky na to, či je všetko závislé od vôle človeka a platnosť má potom iba arbitrárny charakter alebo naopak existuje určitá štruktúra hodnôt poznateľná rozumom, ktorej platnosť je všeobecná a nie je závislá od ľudskej vôle. Podstatu tohto sporu sme sa snažili ukázať aj v našom článku, kde čitateľovi najskôr ozrejmime jeho teoretickú podstatu na báze analýzy vzťahov jednotlivých princípov a následne sa teoretický problém budeme snažiť vysvetliť aj pomocou analýzy a komparácie súčasného platného právneho poriadku s poriadkom prvej CSR a súvisiacej judikatúry v oblasti notárskych zápisníc ako exekučných titulov resp. ich staršími verziami vykonateľných verejno-notárskych listín. V celom článku sa preto pýtame na povahu samotnej štruktúry hodnôt a princípov, ktorých vzájomné vzťahy sú buď základom pre správnu aplikáciu princípov (platónska predstava), alebo sú skôr výsledkom ustálenej aplikácie princípov (sofistická predstava).

Kľúčové slová: princíp, hodnota, štruktúra, rovnosť, ľudská dôstojnosť

ÚVOD

Zdá sa, že v súčasnosti je v oblasti práva aktuálnou aj téma kolízie medzi právnym princípom rovnosti a právnym princípom ochrany slabšej strany. Nestabilné celosvetové ekonomické prostredie, ale aj zložitá a dlhoročná cesta k európskej integrácii a postupné zblížovanie národných právnych poriadkov v rámci EÚ opodstatnene vyvoláva potrebu znovu prehodnocovať vzťah právneho princípu rovnosti a ochrany slabšej strany.

Právny princíp ako normatívna veta (deontologický rozmer právneho princípu) odzrkadľujúca hodnoty (axiologický rozmer právneho princípu) je podľa Alexyho „príkazom k optimalizácii“ tzv. „Idealles Sollen“.¹ Obdobne aj R. Dworkin zastáva názor, že právny princíp je normatívna veta, ktorá je zameraná na ochranu toho čo je hodnotné.² Základný rozdiel medzi pravidlami a princípmi spočíva v skutočnosti, že pravidla pri aplikácii fungujú na báze „všetko alebo nič“ a princípy sú skôr proporcionálnym vyvažovaním, ktoré pri aplikácii absolútne nevylučujú použitie iného princípu. Podľa Dworkinovej ale aj Alexyho teórie sa pri princípoch preto stretávame s tým, že až odhalenie

¹ ALEXY, R. Zum Begriff des Rechtsprinzips. In: *Recht, Vernunft, Diskurs, Studien zur Rechtsphilosophie*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp, 1995, s. 202 a nasl.

² DWORKIN, R. *Když se práva berou vážně*. Praha: OIKOMENH, 2001, s. 44.

axiologickej úrovne právneho princípu – aká hodnota má byť právnym princípom realizovaná, môže viesť k správne mu určeniu pôsobnosti jednotlivých právnych princípov a zároveň aj k ich vzájomnému pomeriavaniu.

Podľa Dworkina sa axiologická úroveň právneho princípu odhaľuje spolu s aplikáciou a jeho vzájomným pomeriaváním s ostatnými právnymi princípmi. Jeho postoj zároveň znemožňuje stabilne určiť, ktoré princípy sú v čase a priestore platné, pretože podľa neho sa menia tak rýchlo, že kým by sme došli do prostriedku zoznamu platných princípov začiatok by už bol obsolentný.³ Dôvodom je, že ich záväznosť a právna existencia v podobe platnosti nie je viazaná na ich formálne inštitucionálne zakotvenie, ale je dôsledkom záväznosti samotného obsahu právnych princípov. Podľa nášho názoru z uvedeného vyplýva, že Dworkin neverí a možno ani nemôže veriť v stabilnú axiologickú štruktúru, ktorá by bola základom pre konštantnú aplikáciu právnych princípov. Dworkinova štruktúra hodnôt je preto výsledok aplikácie a jej podobu zisťujeme výlučne ex post a posteriori.

Ak sa však vrátíme k Alexyho predstave „Idealles Sollen“ a jeho príkazu k optimalizácii nemôžeme sa ubrániť tomu, že je jeho teória postavená na odlišnom základe než tá Dworkinova, hoci je tiež zaraďovaný medzi interpretativistov a zástancov tzv. silnej oddeľujúcej tézy.⁴ Na rozdiel od Dworkina Alexy vychádza z predpokladu, že v rámci aplikácie princípov existuje taký princíp, ktorý sa správa v rámci aplikácie ako pravidlo. Ide o tzv. absolútny princíp (ľudská dôstojnosť). Z toho vyplýva, že Alexy vo svojej teórii predpokladá síce jednoduchú ale predsa akúsi podobu štruktúry hodnôt, na vrchole ktorej stojí hodnota ochraňovaná absolútnym princípom. Takáto predstava aplikácie princípov je však založená na presvedčení, že existuje vopred rozumom poznateľná a stabilná hierarchia hodnôt, podľa ktorej určujeme „správnu“ pôsobnosť právneho princípu, resp. na základe ktorej určíme ktorý princíp je absolútny a ktorý nie.⁵ Obávame sa však, že vopred daná štruktúra a hierarchia princípov a hodnôt poznateľná rozumom nie je len predpokladom, ale skôr axiomatickým základom, ktorý na naše nazeranie na vzťah právneho poriadku a jeho záväznosti, pôsobí obdobne ako stredoveký mýtus o vzťahu Boha a záväznosti morálnych noriem.

Alexy a Dworkin spoločne tvrdia, že princípy sú definované svojím aproximatívnym charakterom, ktorý je výsledkom vzájomného pomeriavania jednotlivých princípov navzájom. Ich povaha teda nie je absolútna. Alexy však dodáva, že pomeriavanie princípov sa spája s určitou podobou absolútna (už spomenuté „Idealles Sollen“). Výsledkom je príkaz k optimalizácii, ktorý určuje, že pomeriavanie právnych princípov sa usku-točňuje na rôznych stupňoch dôležitosti jednotlivých právnych princípov, ale zároveň postuluje príkaz, aby vyhovenie jednotlivým právnym princípom záležalo od právnych a nie skutkových možností.⁶ V tomto bode Alexy ukazuje dôležitosť hodnôt, na ktoré sú

³ DWORKIN, R. *Když se práva berou vážně*. Praha: OIKOMENH, 2001, s. 69.

⁴ HOLLÄNDER, P. *Filozofie práva*. Plzeň: Aleš Cenek, 2006, s. 145.

⁵ M. Káčer však vo svojom príspevku poukazuje na to, že niečo podobné ako hierarchia resp. rozumom poznateľná štruktúra hodnôt neexistuje, resp. nie sme schopní vedecky dokázať a zhodnúť sa na jej určitej konkrétnej podobe, ktorá by bola založená na rozume a bola by univerzálne a nevyhnutne platná (v stredoveku a antike hodnota dobra v novoveku niečo podobné ako Kantov Kategorický imperatív ako najvyšší morálny príkaz). Napriek tomu však existujú hodnotové poriadky, ktoré sú založené na vôli a ich štruktúra je preto arbitrárna. KÁČER, M. Hodnotová hierarchia a hodnotový pluralizmus. In: *Hodnotový systém práva a jeho reflexia v právnej teórii a praxi*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave Právnická fakulta, 2013, s. 207–218.

⁶ ALEXY, R. *Pojem a platnost práva*. Bratislava: Kalligram, 2009, s. 101.

princípy pri určovaní ich pôsobnosti naviazané. Právne možnosti princípu sú dané jeho pôsobnosťou a tá je daná hodnotou, ktorú ochraňuje. Odhalením hodnoty pri procese určovania proporcionality pôsobnosti jednotlivých právnych princíпов pri ich vzájomnej kolízii v rámci aplikácie práva a jeho pravidiel sa celý problém vopred prezumovanej štruktúry hodnôt totiž iba začína.⁷

Z predchádzajúceho textu vyplýva, že uvedenie si a následné poznanie axiologickej úrovne princíпов je v podstate len začiatkom, akousi podmienkou možnosti pre následné správne určenie rozsahu ich normatívnej pôsobnosti. Pri aplikácii pravidiel totiž dochádza k pomeriavaniu jednotlivých princíпов, a ak platí, že pomeriavanie princíпов je viazané na „*Idealles Sollen*“, tak podľa Alexyho si niektoré princípy „*spoločne vyžadujú aproximatívnu realizáciu právneho ideálu*“.⁸

Alexy sa svojou tézou správnosti snaží vyriešiť problém neexistencie spôsobu ako vopred určiť všetky výnimky, pri ktorých sa pravidlo nemôže v rámci rozhodovania pri aplikácii práva uplatniť. Dôvodom je skutočnosť, že neexistuje spôsob ako vopred stanoviť, kedy bude, ten ktorý princíp aplikovaný.⁹ Každá teória, ktorá predpokladá, že existuje jedna správna odpoveď pri aplikácii práva, je preto postavená na oddelenosti princíпов viazaných na autonómnu hierarchickú štruktúru hodnôt od skutočného, ale aj normatívneho sveta pred ich pomeriaváním a aplikáciou. Problémom je, že uvedený prístup v nás na prvý pohľad vyvoláva dojem, že štruktúra princíпов nie je to najdôležitejšie, resp. nie je potrebné sa ňou zaoberať, pretože naša pozornosť je pri aplikácii práva upriamovaná práve na konkrétny prípad a potrebu jeho riešenia. Možno ide o úmyselné zahmlievanie vlastných viac než len problematických axióm. Princípy nám preto môžu pripadať až ako druhotné entity, ktoré sa používajú na vyriešenie konkrétneho prípadu, pričom formulácia „vzájomné pomeriavanie, ktorý princíp bude aplikovaný“ nabáda k tomu, ako keby bolo v moci konkrétneho prípadu ohýbať a meniť štruktúrne vzťahy medzi samotnými princípmi. Z uvedeného oparu nás však dostáva už spomenutý tzv. príkaz k optimalizácii. Dôvodom je, že príkaz k optimalizácii síce neumožňuje vopred určiť a stanoviť, aký princíp sa bude aplikovať a ani aká bude výnimka z pravidiel, no napriek tomu je Alexyho argumentácia postavená na tom, že vzájomné štruktúrne vzťahy medzi princípmi (absolútny vs. relatívny princíp) nie sú pri riešení konkrétneho prípadu vytvárané ad hoc, ale vzťahujú sa k tzv. „*Idealles Sollen*“.¹⁰ To nás vedie k záveru, že riešenie konkrétneho prípadu a výsledok pomeriavania jednotlivých princíпов je vždy iba hľadáním a rozumovou operáciou, pri ktorej sa snažíme určiť, kde presne sa má v štruktúre právnych princíпов riešenie konkrétneho prípadu metaforicky povedané „ukotviť“.

Sme teda v zajatí rozumovo nepreniknuteľnej štruktúry princíпов? A čo s tézou, že až v rámci aplikácie spoznáваме „pravú tvár“ princíпов, a teda až spor v skutočnom svete

⁷ Náznyky jeho viery v štruktúru hodnôt, od ktorej sa odvíja štruktúra princíпов je vidieť vo vete „*Otázka teda znie, či normy so štruktúrou princíпов... Ibidem*“ ALEXY, R. *Pojem a platnosť práva*. Bratislava: Kalligram, 2009, s. 102.

⁸ ALEXY, R. *Pojem a platnosť práva*. Bratislava: Kalligram, 2009, s. 108.

⁹ ALEXY, R. Zum Begriff des Rechtsprinzips. In: *Recht, Vernunft, Diskurs, Studien zur Rechtsphilosophie*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp, 1995, s. 201.

¹⁰ Alexy z toho odvodzuje, že existencia absolútneho princípu znamená, že v konkrétnych prípadoch absolútny princíp nikdy neustúpi relatívnemu princípu kvôli svojej menšej závažnosti. Výsledkom je jeho aplikačná nadradenosť. ALEXY, R. Zum Begriff des Rechtsprinzips. In: *Recht, Vernunft, Diskurs, Studien zur Rechtsphilosophie*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp, 1995, s. 198.

odhaľuje štruktúru „mimo tohto sveta“? Neubránime sa totiž predstave, že mnohé teórie pracovali s fantastickými axiómami a predpokladmi, dokonalými a nevyhnutnými závermi, tvoriace dohromady nádherné utopické štruktúry, ktorých jedinou chybou bolo, že neboli aplikovateľné pre tento svet, pretože konštruovali ideálneho človeka. A tak sa opisom Dostojevského diela „*čím krajšia je teória, tým horšia väčšia je jej deformácia a vulgarizácia*“,¹¹ dostávame k večnej dileme, či sa staneme platonistami a budeme zastávať postoj, ktorým budeme obhajovať stabilnú štruktúru hodnôt a princípov, kde je miera pôsobnosti princípu iba kauzálnym výsledkom rozumového odhaľovania hierarchie hodnôt a princípov, alebo naopak budeme sofisti a štruktúru princípov a hodnôt budeme vytvárať výlučne podľa toho, ako sú jednotlivé princípy aplikované.

Nevyhnutnosťou sa pri ďalšom postupe javí potreba vyrovnáť sa s tým, že v dejinách sme svedkami toho, že pôsobnosť – normatívna úroveň jednotlivých právnych princípov nie je vôbec stálou od rozumu odvodenou kategóriou (už len pri porovnaní rímskej otrokárskej spoločnosti a tej dnešnej nemôžeme hovoriť o ich totožnom hodnotovom základe).¹² To ale neznamená, že by hodnotové naladenie spoločnosti nebolo v priamej kauzálnej súvislosti s hierarchiou, a tým aj rozsahom normatívnej pôsobnosti jednotlivých právnych princípov. Práve naopak, podľa nášho názoru, spoločnosť ako taká nie je mysliteľná bez vlastnej štruktúry hodnôt. Snažíme sa preto skôr poukázať na úplne iný problém. Alexyho syntetizujúce tézy sú postavené na tvrdení, že existuje akýsi „absolútny príkaz“ – absolútny princíp napr. nedotknuteľnosť ľudskej dôstojnosti, ktorý sa dokonca v aplikačnej praxi javí ako pravidlo (pri kolízii s iným princípom má nedotknuteľnosť ľudskej dôstojnosti vždy aplikačnú prednosť).¹³ Alexy vopred stanovuje nemennú štruktúru princípov, a tým sa snaží obhájiť existenciu síce inak nazvaného, ale vo svojej podstate stále Platónskeho dobra prezlečeného do podoby dnešnej aktuálne populárnej pojmológie ľudskej dôstojnosti. Odhliadnuc od Alexyho axióm vráťme sa k tomu, že hlavným znakom Alexyho absolútneho princípu – nedotknuteľnosti ľudskej dôstojnosti je, že sa v aplikačnej praxi javí ako pravidlo. Otázkou je, čo v konečnom dôsledku znamená absolútna platnosť, ako aj absolútna aplikačná prednosť tohto princípu? Je totiž nepochybné, že Alexyho absolútny princíp, ale aj ktorýkoľvek princíp definovaný obdobne, má a vždy bude mať povahu axiómy – vety, o ktorej platnosti, a tým aj absolútnej pôsobnosti nie je možné pochybovať. Z uvedeného hľadiska je tak pojem absolútneho Alexyho princípu v podstate analogický pojmu dogma. Paradoxne sa pri ospravedlňovaní platnosti dogmy stretávame často s poukazovaním na spoločnú historickú skúsenosť, napr. vojnové hrôzy druhej svetovej vojny, ktoré by mali byť dostatočne presvedčivým dôkazom toho, že ľudská dôstojnosť ako najvyšší princíp nielen že má byť, ale dokonca aj je absolútnym princípom. Avšak práve dejiny nám dávajú práve opačný argument. Ich poznanie nám ukazuje, že predpokladať udržateľnú spoločensky uznanú normativitu akejkoľvek normatívne vyjadrenej dogmy je mierne nezmyselné.

¹¹ DOSTOJEVSKÝ, F. M. *Veľký Invizítor*. Bratislava: Spolok slovenských spisovateľov, 2005, s. 37.

¹² Ďalšou možnosťou je, že budeme samotnú štruktúru princípov budeme vnímať cez prizmu poznávajúceho procesu, ergo ako vývoj smerom „niečomu k lepšiemu“. Ide o klasickú modernistickú predstavu. K tomu pozri aj BAUMAN, Z. *Tekutá modernosť*. Praha: Mladá fronta, 2002, s. 1–23.

¹³ ALEXY, R. Zum Begriff des Rechtsprinzips. In: *Recht, Vernunft, Diskurs, Studien zur Rechtsphilosophie*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp, 1995, s. 198.

Obdobne aj W. Wilburg varuje pred tým, aby sa akýmkoľvek právnym princípom priznávalo postavenie axióm.¹⁴ Pýtame sa preto, či naozaj môžu v spoločnosti a právnom štáte existovať a platiť len relatívne právne princípy, pričom si uvedomujeme, že tým zároveň v prípade potvrdenia budeme musieť rezignovať na deontologickú absolútnu platnosť akéhokoľvek hodnotového poriadku, ktorý stojí, resp. by mal stáť za právom? Je tiež otázne, či má zmysel o ňom vôbec potom uvažovať a či existuje stabilná metafyzická úroveň práva ako takého?

1. PRINCÍP ROVNOSTI A ĽUDSKÁ DÔSTOJNOSŤ

Napriek tomu, že úvodná časť článku má nádych totálneho relativizmu, nebolo účelom predošlej úvahy priviesť čitateľa k záveru, že nič také ako štruktúra hodnôt či princípov nie je. Práve naopak. Predpokladáme, že agnosticizmus je rovnako aj v tejto oblasti logicky sporný, a preto sme chceli skôr poukázať na to, že rozumom poznateľná a stabilná štruktúra a hierarchia hodnôt a aj princípov je viac než len podozrivá a vôbec nie je taká nevinná, ako sa na prvý pohľad javí. Naša základná otázka preto smeruje a pýta sa na povahu samotnej štruktúry hodnôt a princípov, ktorých vzájomné vzťahy sú buď základom pre správnu aplikáciu princípov a vyžadujú svoju aproximatívnu realizáciu v podobe akej k nej pristupujeme naším rozumom (platónska predstava) alebo sú skôr výsledkom ustálenej aplikácie princípov a teda vopred nie je možné určiť či vôbec existuje nejaká stabilná štruktúra, ktorá by mohla mať požiadavky na svoju čo i len aproximatívnu realizáciu (sofistická predstava).¹⁵

Možným vysvetlením dilemy je prípad, ak postavíme axiologickú úroveň princípu rovnosti takým spôsobom, že sa viaže rovnako ako princíp nedotknuteľnosti ľudskej dôstojnosti na hodnotu ľudského života. Obidva princípy (tak princíp rovnosti ako aj nedotknuteľnosť ľudskej dôstojnosti) sa potom budú viazať na určitú symetriu ľudských vzťahov. Habermas obdobne zastáva postoj, že ľudská dôstojnosť je viazaná na symetriu vzťahov, kde ak poznáme adresátov práv a povinností, môžeme očakávať správanie sa podľa noriem, ktoré toto spoločenstvo prijalo.¹⁶ V rámci spoločenskej spolupráce potom ide o vystupovanie osôb navzájom si rovných a adresujúcich si príkazy, zákazy a dovoľenia vo svojich interpersonálnych vzťahoch.

Princíp rovnosti sa môže používať pri vysvetľovaní povahy ľudskej dôstojnosti. Výsledkom uvedených štruktúrálnych vzťahov medzi princípom rovnosti a nedotknuteľnosťou ľudskej dôstojnosti je, že v konsenzuálne ladenej spoločnosti, v ktorej existuje symetria vzťahov, vznikajú zákonom chránené ľudské práva, s ktorými spájame dôstojnosť ľudského života ako právo jednotlivca na primerané podmienky zabezpečujúce jeho realizáciu v spoločnosti¹⁷ za predpokladu, že biologická odlišnosť automaticky nie je dôvodom

¹⁴ WILBURG, W. *Entwicklung eines beweglichen Systems im bürgerlichen Recht*. Graz: Kienreich, 1951, s. 6.

¹⁵ M. Kačer hovorí o tzv. štruktúre z rozumu alebo štruktúre z vôle. KÁČER, M. Hodnotová hierarchia a hodnotový pluralizmus. In: *Hodnotový systém práva a jeho reflexia v právnej teórii a praxi*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, 2013, s. 214.

¹⁶ HABERMAS, J. *Budocnosť ľudskej prirodzenosti*. Praha, 2003, s. 43.

¹⁷ S dôstojnosťou sa spája aj mnoho metafyzických a racionálne neuchopiteľných otázok, plynúcich z nedefinovateľnosti absolútne správnej a všeobecne platnej predstavy o správnom živote. V liberálne spravodlivej spoločnosti je preto nevyhnutné, aby každý názor alebo predstava o správnom živote bola navzájom rovnocenná.

pre vznik zvýhodnenia a narušenia rovnosti pred zákonom.¹⁸ Inak povedané uvedená veta v sebe implikuje, že v súčasnosti si nevieme predstaviť, aby sme v západnom svete hovorili o ľudskej dôstojnosti, a pritom neakceptovali, že každý z nás bez ohľadu na naše biologické ale v súčasnosti aj genderové¹⁹ zaradenie požíva rovnosť pred zákonom (formálna rovnosť), a zároveň má primerané (individuálne každou spoločnosťou určené) právo na určité materiálne zabezpečenie svojho života v spoločnosti (materiálna rovnosť). Môžeme teda predpokladať, že ľudská dôstojnosť a jej nedotknuteľnosť, ktorá je v Alexyho ponímaní braná ako absolútny princíp, je v rámci hierarchie princípov definovaná jej podriadenými princípmi formálnej a materiálnej rovnosti. Tým sa však otvára nový problém, lebo ak platí, že obsah ľudskej dôstojnosti je definovaný na základe nastavenia vzájomných vzťahov jej podriadených princípov formálnej a materiálnej rovnosti, tak to potom znamená, že v zásade nie sme schopní sa racionálne zhodnúť na tom, aké je to pomyslené „správne“ a „ideálne“ nastavenie vzájomného pomeru formálnej a materiálnej rovnosti. Dôvodom je aj spôsob, akým prebieha naše hodnotenie. To je závislé nielen od všeobecne stanovených kritérií, ale je ovplyvňované aj konkrétnou individuálnou situáciou. Častokrát sa potom môžeme pristihnúť pritom, že na začiatku hodnotenia budeme síce za krádež považovať, ak niekto odcudzí vec, ktorej nie je vlastníkom, pretože za najvyššiu hodnotu budeme klasifikovať vlastnícku slobodu jednotlivca, no postupne pri skúmaní konkrétnych okolností sme schopní naše hodnotenie zmeniť, pokiaľ ide napr. o človeka bez strechy nad hlavou starajúceho sa o podvyživené maloleté deti. Vtedy sme schopní hovoriť dokonca až o práve „ukradnúť“, pretože hodnota ľudského života sa zdá byť cennejšia ako hodnota vlastníckej slobody viažucej sa na chlieb, pričom nie je vylúčená dodatočná zmena, ak zistíme, že išlo o vec, ktorá patrí Vám a má pre Vás vysokú citovú hodnotu a pod.

Súboj o nastavenie toho „správneho“ pomeru v našom prípade medzi **a) formálnou rovnosťou**, ktorá je založená na liberálnom predpoklade, že rovnosť šancí a čo najväčšia miera možnosti konania dá jednotlivcom prostriedky na uspokojenie ich individuálnych potrieb a **b) materiálnou rovnosťou**, ktorá naopak predpokladá rovnosť v konkrétnej alokácii individuálneho uspokojenia, v ideologickom podhubí masívneho rozvoja kapitalistických vzťahov, viedol mysliteľov až ku klasickej tzv. Heglovskej predstave vývoja dejín. Existencia navzájom protichodných (ako tézy a antitézy) teórií, ktoré na jednej strane absolutizovali formálnu alebo na druhej strane zase materiálnu rovnosť, nám však ani historicky ani teoreticky, pre súčasnosť ani pre budúcnosť nepomôže určiť a ani zhodnúť sa na tom, či je ľudská dôstojnosť zabezpečená absolutizáciou jednej alebo druhej rovnosti, alebo ich kompromisným riešením, ktoré ich stavia do určitého pomeru vo forme syntézy. Dokonca ani v súčasnosti nie je jasné, či máme uprednostniť formálnu alebo

¹⁸ J. Rawls predpokladá, že jednou z podmienok existencie spravodlivosti v akejkol'vek spoločnosti je, že navzájom kooperujúce osoby budú podriadené takej normatívnej štruktúre, v ktorej budú kooperujúce navzájom voči sebe vystupovať ako slobodné a rovné osoby. K uvedenému pozri RAWLS, J. *Spravodlivosť ako férovosť*. Bratislava: Kalligram, 2007, s. 45–53.

¹⁹ Pojem genderu označuje určitú statusovú vlastnosť (napr. tehotná matka, resp. žena všeobecne), ktorá je charakteristická pre príslušníka určitej skupiny a zároveň je táto statusová vlastnosť dôvodom diskriminačného správania ostatných – tých, ktorí nie sú nositeľmi tejto statusovej vlastnosti voči nemu. Gender sa tak objavuje spolu tzv. statusovou spravodlivosťou, ktorá sa snaží ukázať, že diskriminačné správanie nie je iba dôvodom zle nastavenej distribúcie statkov v spoločnosti. FRASEROVÁ, N. – HONETH, A. *Prerodzdelovani nebo uznani*. Praha: Filosofia, 2004, s. 39–43.

materiálnu rovnosť a aký je ten „správny“ obsah princípu ľudskej dôstojnosti. Je preto namieste pýtať sa, či je viera v hierarchiu historicky sa meniacich princíпов opodstatnená, a to aj v dnešnej slovenskej spoločnosti, ktorá sa vrátila k niektorým normatívnym odkazom prvej ČSR. Proti samotnej existencii hierarchie princíпов totiž súčasnosti hovoria aj samotná aplikačná prax súdov. Konkrétne sa jej analýze v súvislosti s rozoberanou problematikou budeme venovať v nasledujúcich častiach článku, no v rámci predbežného uvedenia do problematiky sa zmienime, že doteraz presadzovaná a aplikačnou praxou potvrdzovaná formálna rovnosť v podobe rovnosti pred zákonom, a tým aj určitá forma symetrie vzťahov a ľudskej dôstojnosti je postupne narušovaná v rôznych oblastiach práva. Najčastejšie sa s týmto narušením môžeme stretnúť na miestach, keď ide o ochranu tzv. slabšej strany, resp. v prípadoch, keď je nevyhnutné garantovať ekonomicky slabším subjektom určité, hoci minimálne sociálne istoty. Hovoríme pritom o tzv. pozitívnej diskriminácii, kedy určitý právnu normou typovo určení účastníci právneho vzťahu resp. ich postavenie, nie je možné považovať za rovnocenné a rovnaké s ostatnými, a preto je nevyhnutné ho dorovnať silnejšou ochranou. Klasickým príkladom sú tehotné ženy, pričom vychádzajúc z čl. 41 ods. 2 Ústavy SR nie je možné podľa § 69 ods. 1. písm. c Zákonníka práce skončiť pracovný pomer výpoveďou počas trvania tehotenstva, pretože sa na nich vzťahuje ochranná doba.²⁰

Kým narušenie rovnosti a zvýhodňovanie určitých osôb v oblasti súkromného práva môžeme historicky pozorovať už dlhší čas, v oblasti verejného práva počas dejín právneho štátu k niečomu podobnému nedochádzalo. Na účastníkov konania bolo pred súdmi nazerané ako na rovných si v procesných právach, čím bola zabezpečená formálna rovnosť pred zákonom. Základom tohto uvažovania bola a stále aj je predstava, že každému má byť zabezpečená rovnosť šancí. Uskutočnením uvedenej idey mala byť aj skutočnosť, že každý bude mať rovnakú možnosť brániť svoje práva, ergo nikto nebude pred štátnymi orgánmi tvoriť vrstvu „vyvolených“ a „privilegovaných“ občanov. Znovu sa tým dostávame naspäť k našej dileme. Ak sa platonisti nemýlia a princípy majú svoju rozumom poznateľnú hierarchiu, ktorú je povinný hľadať a skúmať v skutočnom živote aj samotný sudca pri svojom rozhodovaní, tak sa neubránime zatiaľ iba pocitu, že súčasná aplikačná prax slovenských súdov je pravdepodobne v jednej celej svojej oblasti chybná. Na druhej strane ak majú pravdu sofisti a právny poriadok ako aj hierarchia princíпов je iba vôľou a autoritatívnym spôsobom ustanovený systém pravidiel správania sa, tak sa znovu neubránime pocitu, prečo sa potom snažíme jednotlivé rozsudky zjednocovať tak, aby súdy v obdobných prípadoch rozhodovali obdobne a v odlišných odlišne.

Súčasná aplikačná prax exekučných súdov v oblasti preskúmania notárskych exekučných zápisníc nám tak v premýšľaní nad našou dilemou podsúva otázku, či obdobný obsah právnych noriem vedie aj k obdobnej interpretácii a tým aj aplikačnej praxi súdov?

A zároveň si kladieme otázku, k akým dôsledkom vedie narušovanie pôvodného pomeru formálnej a materiálnej rovnosti v oblasti verejného práva a čo z toho vyplýva pre existenciu hierarchie princíпов? Na zodpovedanie položených otázok je pritom nevyhnutné pristúpiť k prezentácii našej teoretickej dilemy cez optiku komparácie dobovo platných predpisov a s nimi súvisiacej judikatúry.

²⁰ Pozri zák. č. 311/2001 Z. z. v znení novely zák. č. 361/2012 Z. z.

2. FORMÁLNE A MATERIÁLNE NÁLEŽITOSTI EXEKUČNÉHO TITULU V PRVEJ ČSR A DNES

Platný právny poriadok stanovuje, že exekučný titul musí spĺňať formálne a materiálne náležitosti, ktoré mu ukladá právny poriadok na to, aby sme boli schopní ho právne posúdiť ako exekučný titul. Rovnako ako v minulosti aj dnes môžeme medzi formálne náležitosti exekučného titulu zaradiť napr. to, že každý exekučný titul je zároveň aj verejnou listinou, ktorá je označená ako vykonateľná doložkou vykonateľnosti. Medzi materiálne náležitosti exekučného titulu naopak zaraďujeme jeho nevyhnutné obsahové náležitosti, ktoré umožňujú určiť druh povinnosti, spočívajúci buď v komisiívnom alebo omisiívnom správaní, určenie osôb, ktorým sú povinnosti adresované, ako aj presné vymedzenie predmetu plnenia.

Každý exekučný titul sa zároveň spája s dvoma dôležitými pojmami a to vykonateľnosťou a právoplatnosťou. Kým v minulosti právna veda rozlišovala, pokiaľ išlo o exekučné tituly, prevažne materiálne a formálne náležitosti exekučného titulu v súčasnosti môžeme pozorovať, že sa okrem formálnych a obsahových náležitostí exekučného titulu stretávame aj tzv. formálnou a materiálnoú právoplatnosťou a formálnou a materiálnoú vykonateľnosťou exekučného titulu. Uvedené pojmy sú však v úzkom spojení a určujú sa na základe formálnych alebo materiálnoých náležitostí exekučného titulu.

Materiálna právoplatnosť rozhodnutia je vlastnosť súdneho rozhodnutia, ktorá spočíva v jeho nezmeniteľnosti a záväznosti. Prirodzeným dôsledkom záväznosti rozhodnutia je *res iudicatae* tj. vec rozsúdená, ktorá zakladá prekážku právoplatne rozhodnutej veci (*impedimentum rei iudicatae*), na ktorú je povinný súd prihliadať kedykoľvek za konania ex offo. V prípade zistenia tejto neodstrániteľnej vady procesnej podmienky konania, súd musí konanie zastaviť.²¹

Ak rozhodnutie nemožno napadnúť riadnym opravným prostriedkom, nadobúda **formálnu právoplatnosť**. Formálna právoplatnosť je predpokladom materiálnej právoplatnosti, čiže keď niet formálnej právoplatnosti, nemôžu nastať účinky právoplatnosti materiálnej. Formálne právoplatné rozhodnutie má vo sfére hmotného práva záväzné účinky.²² Predpokladom formálnej stránky rozhodnutia je doručenie rozhodnutia všetkým účastníkom, príp. ich zástupcom a nenapadnuteľnosť rozhodnutia odvolaním.²³ Po márnom uplynutí odvolacej lehoty sa stáva rozhodnutie záväzným.

Pod pojmom **vykonateľnosť** sa rozumie vlastnosť súdneho rozhodnutia, podľa ktorej je možné vynútiť splnenie povinnosti i proti vôli povinného účastníka autoritatívnoú mocou štátu. Len rozhodnutie, ktoré disponuje vlastnosťou vykonateľnosti, je spôsobilým exekučným titulom a podkladom na vykonanie exekúcie. V pravom slova zmysle možno hovoriť o vykonateľnosti len pri rozhodnutiach a obdobne iných právnych aktoch znejúcich na plnenie.²⁴ Rovnako ako právoplatnosť aj vykonateľnosť rozoznávame formálnu²⁵ a materiálnoú²⁶.

²¹ Rozsah záväznosti rozhodnutia je buď subjektívny alebo objektívny. Podľa povahy rozhodnutia môže byť rozhodnutie záväzné pre každého (absolútna záväznosť), napr. veci statusové (o rozvod, o neplatnosť alebo neexistenciu manželstva) alebo len pre konkrétnych účastníkov konania a štátne orgány. Pozri bližšie FICOVÁ, S. – ŠTEVČEK, M. a kol., 2010. *Občianske súdne konanie*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 285.

²² FICOVÁ, S. – ŠTEVČEK, M. a kol., 2010. *Občianske súdne konanie*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 283.

²³ ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. a kol., 2012. *Občiansky súdny poriadok*. I. diel. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 580.

²⁴ ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. a kol., 2012. *Občiansky súdny poriadok*. I. diel. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 588.

Exekučný súd okrem preskúmania formálnych a materiálnych náležitostí exekučného titulu nebol a ani v súčasnosti nie je oprávnený skúmať správnosť exekučného titulu po vecnej stránke, tj. napr. či nárok oprávnenému patrí alebo nie. V judikatúre Najvyššieho súdu prvej ČSR preto nachádzame názory, že *soud, povoluje exekuci na základě rozhodnutí úřadu správního, není oprávněn zkoumati správnost rozhodnutí po stránce věcné*,²⁷ a v inom rozhodnutí *súd povolující exekuci pro pohledávku, vymáhanou státem, není oprávněn zkoumati, zda pohledávka státu skutečně přísluší. Potvrzení o vykonatelnosti exekučního titulu dle ř. 13 ex. ř. nemusí se státi doložkou na listině vykazující titul exekuční, může se státi i v návrhu samém*.²⁸ A tiež k preskúmaniu formálnej stránky exekučného titulu Najvyšší súd zaujal stanovisko, že *Exekuční soud jest oprávněn přezkoumá-vati správnost exekučního titulu po stránce formální*.²⁹ V súčasnej judikatúre Najvyššieho súdu môžeme nájsť obdobnú argumentáciu, pokiaľ ide o preskúmanie materiálnej a formálnej stránky exekučného titulu. Najvyšší súd SR konštatoval že, *súdna prax je jednotná v názore, že už v štádiu posudzovania splnenia zákonných predpokladov pre poverenie súdneho exekútora na vykonanie exekúcie sa exekučný súd okrem iného zaoberá tým, či k návrhu na vykonanie exekúcie bol pripojený exekučný titul opatrený potvrdením o jeho vykonateľnosti, či rozhodnutie uvedené v návrhu na vykonanie exekúcie bolo vydané orgánom s právomocou na jeho vydanie a či rozhodnutie (iný titul) je z hľadísk zakotvených v príslušných právnych predpisov vykonateľné tak po stránke formálnej (z pohľadu právneho predpisu upravujúceho konanie, v ktorom bolo vydané), ako aj materiálnej (z aspektu obsahových náležitostí rozhodnutia – určitosti, zrozumiteľnosti a presnosti označenia subjektov práv a povinností a vyjadrenia uloženej povinnosti, ktorá sa má nútene vykonať). V rámci tohto skúmania nie je exekučný súd oprávnený posudzovať vecnú správnosť (skutkové a právne závery) rozsudku všeobecného súdu, ani rozsudku rozhodcovského súdu. Exekučný súd nedisponuje právomocou rušiť či meniť rozhodnutie, ktoré je exekučným titulom. Ani v prípade pasívneho správania účastníka v konaní, v ktorom bol exekučný titul vydaný, nemôže exekučný súd naprávať prípadné chyby a nedostat-*

²⁵ *Formálna vykonateľnosť* rozhodnutia sa osvedčuje tzv. doložkou vykonateľnosti, ktorou príslušný orgán opatrí rozhodnutie. ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. a kol., 2011. *Exekučný poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 100.

²⁶ *Materiálna vykonateľnosť* predstavuje súhrn materiálnych znakov, ktoré zabezpečujú reálnu vynútiteľnosť práva obsiahnutého v exekučnom titule. Predovšetkým sa vzťahuje na enunciat (výrokovú časť) súdneho rozhodnutia. Materiálne predpoklady vykonateľnosti majú základ v kategorickom *označení oprávneného a povinného, v presnom určení obsahu práv a povinností vrátane rozsahu plnenia a stanovenia lehoty na plnenie*. ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. a kol., 2011. *Exekučný poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 100. Prejavom materiálnej stránky vykonateľnosti podľa interpretovaného ustanovenia je to, že vykonateľné rozhodnutie priznáva právo na peňažné plnenie, ukladá povinnosť na nepeňažné plnenie alebo postihuje majetok, prípadne obmedzuje vlastnícke právo v dôsledku predovšetkým vecných práv k cudzím veciam.

²⁷ Rozhodnutie zo dňa 10. novembra 1928, R I 709/28 uverejnené pod č. 8452 v zbierke súdnych rozhodnutí Rozhodnutí Nejvyššího soudu československé republiky ve věcech občanských. VÁŽNÝ, F. 1928. Rozhodnutí Nejvyššího soudu československé republiky ve věcech občanských. Ročník sedmý. Praha: Právnícké vydavatelství JUDr. V. Tomsa, 1928.

²⁸ Rozhodnutie zo dňa 3. septembra 1924, R I 693/24 uverejnené pod č. 4117 v zbierke súdnych rozhodnutí Rozhodnutí Nejvyššího soudu československé republiky ve věcech občanských. VÁŽNÝ, F. 1925. Rozhodnutí Nejvyššího soudu československé republiky ve věcech občanských. Ročník sedmý. Praha: Právnícké vydavatelství v Praze, 1925.

²⁹ Rozhodnutie zo dňa 15. apríla 1925, R I 274/25 uverejnené pod č. 4908 v zbierke súdnych rozhodnutí Rozhodnutí Nejvyššího soudu československé republiky ve věcech občanských. VÁŽNÝ, F. 1926. Rozhodnutí Nejvyššího soudu československé republiky ve věcech občanských. Ročník sedmý. Praha: Právnícké vydavatelství v Praze, 1926.

ky exekučného titulu. V súlade so zásadou rovnocennosti platí vyššie uvedené bez ohľadu na to, či exekučným titulom je rozsudok, ktorý vydal všeobecný súd alebo rozhodcovský súd (Rozhodnutie NS SR 3 MCdo 11/2010 z 26. 9. 2011 uverejnené pod R 47/2011).

Uvedené rozhodnutia nám ukazujú že súdy v rámci preskúmavania formálnych a materiálnych znakov exekučného titulu v podstate preskúmajú ich formálnu a materiálnu právoplatnosť ako aj formálnu a materiálnu vykonateľnosť. Ide o ich pojmové znaky stanovené normami procesného práva, ktoré v prípade ich absencie spôsobujú ich ničotnosť. Predpoklad, ktorý je možný z uvedeného vyvodit', je, že tento postup budú súdy uplatňovať pri preskúmaní všetkých exekučných titulov, pričom použijú rovnakú argumentáciu. Ide o základný princíp spravodlivosti „*rovnaké posudzuj rovnako a odlišné odlišne*“.³⁰ V súčasnej dobe sa však ukazuje uvedený predpoklad ako mylný a to práve v súvislosti s postupom exekučných súdov, pokiaľ ide o špecifické exekučné tituly, pričom jedným z nich je aj notárska exekučná zápisnica (v minulosti vykonateľná verejno-notárska listina). Dôvodom je, že súdy pri notárskej zápisnici ako exekučnom titule preskúmajú okrem jej pojmových znakov aj súlad s normami hmotného práva, a teda nielen pojmové znaky notárskej zápisnice ako exekučného titulu. V rámci exekučného konania tak dochádza k paradoxnej situácii, kedy sa exekučné súdy okrem oprávnenosti výkonu rozhodnutia zaoberajú aj vecnou stránkou exekučných titulov. Kladú si pritom otázku, ktorá má byť predmetom sporu v základnom konaní a rozhodovať má o nej súd v základom konaní, a síce či je záväzok, ktorý obsahuje exekučný titul, je vecne správny.

3. KOMPARÁCIA VYKONATEĽNEJ VEREJNO-NOTÁRSKEJ LISTINY A NOTÁRSKEJ ZÁPISNICE AKO EXEKUČNÉHO TITULU V PRVEJ ČSR A DNES

Ak porovnáme dnešnú právnu úpravu notárskych zápisníc ako exekučných titulov s právnou úpravou vykonateľných verejno-notárskych listín platnou počas prvej ČSR, zistíme, že okrem terminologických rozdielov a odlišného právneho jazyka ide o veľmi podobnú ak nie totožnú právne úpravy exekučných titulov.

V prvej ČSR súd povoľujúci exekúciu na území Slovenska na podklade vykonateľnej verejno-notárskej listiny skúmal splnenie formálnych a materiálnych náležitostí exekučného titulu podľa zák. čl. LX/1881 Exekučného zákona. Z hľadiska formálnych náležitostí súd skúmal, či išlo o konečné rozhodnutie orgánu poslednej inštancie, ktoré nebolo možné napadnúť riadnym opravným prostriedkom a či uplynula lehota na dobrovoľné plnenie. Z hľadiska materiálnych náležitostí skúmal, či exekučný titul obsahuje presné a nezameniteľné označenie povinnej osoby, určenie obsahu a rozsahu povinnosti, predmetu a času plnenia tak, aby nebolo možné toto plnenie zameniť s iným plnením, označenie súdu a poučenie o opravnom prostriedku a jeho odkladnom účinku.³¹

³⁰ HART, H. L. A. *Pojem práva*. Praha: Prostor, 2004, s. 166.

³¹ Z judikatúry Najvyššieho súdu prvej ČSR vyplýva, že súdy považovali za nevyhnutnú materiálnu náležitosť verejno-notárskej listiny ako exekučného titulu aj právny dôvod dlhu. *Notársky spis o smlouvě rukojemské není, ani, když jde o rukojmího a plátce, exekučním titulem* (§ 1 čís. 17 ex. ř.), *neobsahuje-li právního důvodu hlavního dluhu* Rozhodnutie zo dňa 17. marca 1925, R I 1092/24 uverejnené pod č. 4806 v zbierke súdnych rozhodnutí Nejvyššího soudu československé republiky ve věcech občanských. VÁŽNÝ, F. 1926. Rozhodnutí Nejvyššího soudu československé republiky ve věcech občanských. Ročník sedmý. Praha: Právnícké vydavatelství v Praze, 1926. Zaujímavým je judikát pokiaľ verejno-notárska listina obsahovala zmluvu o budúcej zmluve.

Následne sa súd, povolujujúci exekúciu, musel sa vysporiadať aj s otázkou, či vykonateľná verejno-notárska listina spĺňala formálne náležitosti verejnej listiny, teda musela obsahovať príslušné osvedčenie o jej hodnovernosti podľa § 68 zák. čl. XXXV/1874 o notároch v spojení so zák. čl. LX/1881 Exekučného zákona (v znení zákona č. 23/1928 a zák. čl. 1/1911 Civilného súdneho poriadku) a ďalej materiálne (obsahové) náležitosti upravené v ustanovení § 111 zák. čl. XXXV/1874 o notároch (označenie dlžníka a veriteľa, vymedzenie predmetu ako aj dôvodu dlhu, splatnosti a výslovné uvedenie záväzku povinného splniť dlh).

V právnom poriadku prvej ČSR neexistovala možnosť, aby súd preskúmaval činnosť notára pri spisovaní exekvovateľných verejno-notárskych listín, pretože za splnenie formálnych a materiálnych náležitostí podľa hmotného práva vykonateľnej verejno-notárskej listiny podľa zák. čl. XXXV/1874 o notároch zodpovedal pri jej vyhotovení výhradne notár. Za splnenie materiálnych a formálnych náležitostí exekučného titulu podľa zák. čl. LX/1881 Exekučného zákona ako normy procesného práva síce tiež zodpovedal notár, no tie preskúmaval pri povoľovaní exekúcie súd, pretože ich absencia by znamenala ničotnosť exekučného titulu. Súd preto preskúmaval verejno-notárske listiny ako exekučné tituly v prvej ČSR výhradne iba z pohľadu existencie resp. neexistencie tzv. formálno-logických väd (pojmové znaky exekučného titulu stanovené právnou normou) exekučného titulu. Nezistoval ich právny obsah resp. právne vady, ktoré by mohli vzniknúť z dôvodu porušenia hmotnoprávných predpisov.³² To znamená, že exekučný súd v rámci rozhodovania o povolení exekúcie nemohol zamietnuť výkon takej vykonateľnej verejno-notárskej listiny, ktoré obsahovali napr. protiprávne vymedzený predmet plnenia (úžernícky úrok).

V súčasnosti rovnako platí, že exekučný súd skúma formálne a materiálne náležitosti notárskej zápisnice ako exekučného titulu podľa Exekučného poriadku. Všeobecný záver, vyplývajúci aj zo súčasnej judikatúry súdov Slovenskej republiky, je, že exekučný súd nie je oprávnený vykonať preskúmanie exekučného titulu z hmotnoprávneho hľadiska, tj. preskúmať konkrétne okolnosti, ktoré predchádzali vyhotoveniu exekučného titulu (napr. ak dohodnutá výška úrokov z omeškania je v rozpore s dobrými mravmi).³³ Ak by mal totiž exekučný súd vykonať preskúmanie veci spôsobom, akým koná civilný

Exekučným titulom podľa § 1 čís. 17 ex. ř. není notářský spis jenž nezjišťuje dluh již trvajícím, nýbrž obsahuje pouze úmluvu o budoucím poskytnutí zápůjčky. Podle § 3 not. ř. jest jednou z náležitostí exekučně vykonatelného notářského spisu, by byl ve spise zjištěn dluh. Zjištění dluhu předpokládá dluh již vzniklý, trvajícím. Rozhodnutie zo dňa 13. októbra 1927, R II 331/27 uverejnené pod č. 7399 v zbierke súdnych rozhodnutí Najvyššieho soudu československé republiky ve věcech občanských. VÁŽNÝ, F. 1928. Rozhodnutí Nejvyššieho soudu československé republiky ve věcech občanských. Ročník sedmý. Praha: Právnícké vydavatelství JUDr. V. Tomsa, 1928.

³² Uvedené však automaticky neznamenalo, že sa povinný nemohol proti protiprávnemu obsahu vykonateľnej notárskej listiny brániť. Ustanovenie § 113 písm. b) zák. čl. XXXV/1874 o notároch umožňovalo povinnému brániť sa proti už povolenej exekúcii námietkou, že právny základ dohody, resp. zmluvy, ktorá je obsahom vykonateľnej verejno-notárskej listiny je neplatný, no túto platnosť, resp. neplatnosť neskrátal exekučný súd, čiže súd povolujujúci exekúciu, ale súd rozhodujúci v základnom konaní. Preto, ak sa chcel povinný účinne brániť proti takejto exekúcii, musel mať buď právoplatné rozhodnutie súdu, v ktorom sa konštatovalo, že dohoda, obsiahnutá vo vykonateľnej verejno-notárskej listine, je neplatná alebo mohol požiadať o odklad výkonu exekúcie v prípade, že konanie o podanej žalobe zatiaľ nebolo právoplatne skončené. Týmto sa nenarušila rovnosť exekučných titulov, pretože súd povolujujúci exekúciu nebol oprávnený skúmať právny obsah verejno-notárskej listiny. Túto právomoc mal iba súd v základnom konaní. Z toho vyplýva, že súd povolujujúci exekúciu nemohol preskúmať a následne nepriznať účinky vykonateľnej verejno-notárskej listiny, ktorá vzišla z činnosti notára vykonávanej podľa zák. čl. XXXV/1874 o notároch. Porovnaj HORA, V., *Soustava exekučního práva (se zřetelem ke Slovensku a Podkarpatské Rusi)*, Praha: Typus, 1930, s. 70.

³³ Pozri rozhodnutie Najvyššieho soudu SR sp. zn. 3 Cdo 234/2011 z 1. 3. 2012. viď tiež III. ÚS 41/2011).

súd v základnom občianskoprávnom konaní, muselo by byť také oprávnenie v zákone výslovne uvedené, inak by takéto preskúmanie išlo nad rámec právomoci súdu preskúmať formálnu a materiálnu vykonateľnosť exekučného titulu.

Z platnej právnej úpravy notárskej zápisnice ako exekučného titulu teda vyplýva, že taká notárska zápisnica by mala mať rovnaké účinky ako právoplatný a vykonateľný rozsudok všeobecného súdu, čo znamená, že aj exekučný súd by mal s takýmto titulom nakladať rovnako ako s rozsudkom všeobecného súdu. V opačnom prípade by došlo k porušeniu zásady rovnocennosti v tom zmysle, že by exekučný súd uplatnil rozdielny procesný postup v prípade, ak oprávnený uplatňuje svoje právo na základe exekučného titulu vydaného všeobecným súdom a iný postup, ak oprávnený uplatňuje svoje právo na základe exekučného titulu vydaného notárom.

Napriek tomu, že z platnej právnej úpravy výslovne nevyplýva oprávnenie exekučného súdu preskúmať aj vecnú stránku notárskej zápisnice ako exekučného titulu, v rozhodovacej činnosti súdov sa objavuje aj názor, že za istých podmienok takú právomoc možno pripustiť. V tejto súvislosti je potrebné spomenúť nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 5/2000 v ktorom ústavný súd výslovne uviedol, že „*notárska zápisnica ako vykonateľný exekučný titul požíva rovnakú súdnu ochranu, aká sa poskytuje vykonateľnému rozhodnutiu súdu, avšak v tejto súvislosti by nebolo možné pripustiť exekúciu na základe exekučnej notárskej zápisnice, a to najmä s ohľadom na jej mimosúdny spôsob vzniku vtedy, ak by sa ňou mohli porušiť také princípy zákonnej alebo ústavnej hodnoty, na ktorých je potrebné bezpodmienečne trvať*“. V takom prípade je teda možné nepriznať oprávnenej osobe právo na súdnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy SR. Právny názor o možnosti preskúmania notárskych zápisníc exekučným súdom vyslovil ústavný súd tiež v náleze sp. zn. II. ÚS 498/2010, v zmysle ktorého „*je exekučný súd oprávnený exekučný titul preskúmať aj z hľadiska príslušných hmotnoprávných zákonných ustanovení a to nielen z procesného hľadiska, počas celého exekučného konania (v každom štádiu, na návrh alebo bez návrhu)*“. Ďalej zo súčasnej judikatúry najvyšších súdnych inšancií tiež vyplýva, že exekučné súdy sú nielenže oprávnené, ba dokonca aj povinné v prípadoch, v ktorých notár pri spísaní notárskej zápisnice slúžiacej ako exekučný titul nesprávne posúdil napr. platnosť splnomocnenia na udelenie súhlasu s vykonateľnosťou notárskej zápisnice, zamietnuť žiadosť o povolenie exekúcie z dôvodu, že exekučný titul nespĺňa materiálne náležitosti nevyhnutné pre platnosť vzniku notárskej zápisnice ako exekučného titulu podľa Exekučného poriadku.³⁴

Aktuálna rozhodovacia činnosť exekučných súdov dokazuje, že právne normy v Exekučnom poriadku umožňujú porušovať všeobecnú zásadu rovnosti (rovnocennosti) exekučných titulov. Exekučný súd, ktorý v rámci preskúmania vykonateľnosti notárskej zápisnice ako exekučného titulu ex offio alebo na návrh zistí vady brániace výkonu exekúcie (rozpor s hmotnoprávnymi predpismi), môže buď zamietnuť žiadosť o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie podľa § 44 ods. 2 Exekučného poriadku alebo exekúciu zastaviť podľa § 57 ods. 1 Exekučného poriadku. Exekučnému súdu sa teda v istom zmysle priznáva právo skúmať nielen formálno-logické vady exekučnej notárskej zápisnice, ale aj právne vady, ktoré by mal skúmať súd v základnom konaní. Problémom je, že rovnaká argumentácia sa nepoužíva, pokiaľ ide o exekučné tituly pochádzajúce z rozhodovacej

³⁴ Potri napr. rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 456/2011.

činnosti súdov alebo iných orgánov. Nie je preto mysliteľné, aby exekučný súd zisťoval právne vady napr. rozsudku alebo platobného rozkazu súdu či výkazu nedoplatkov poisťovne v exekučnom konaní. Notárska zápisnica preto *de facto* prestáva byť rovnocenným exekučným titulom k ostatným vykonateľným rozhodnutiam, zmierom a osobitným právnym aktom správnych orgánov.³⁵

V súvislosti s rozdielnym prístupom exekučných súdov k notárskej zápisnici ako exekučnému titulu v rozhodovacej činnosti sa okrem toho vynára aj ďalšia otázka a síce, či by mohol uvedený revízny postup exekučných súdov viesť k porušeniu princípu právnej istoty a ochrany dôvery všetkých subjektov práva v právny poriadok, ktoré sú často pertraktované aj v rámci rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR.³⁶ Je preto zrejmé, že narušenie rovnosti vo verejnom práve so sebou nesie mnohé riziká, ktorých riešenie sa v aplikačnej praxi hľadá až na úrovni pomeriavania jednotlivých princíпов. Pre riešenie našej dilemy je však pomerne dôležitým faktom je aj to, že uvedené rozhodnutia sa týkajú výhradne sporov, v ktorých na jednej strane vystupuje spotrebiteľ a na druhej dodávateľ – tzv. **spotrebiteľské spory**. Ochrana spotrebiteľa je totiž v priestore Európskej únie predmetom mnohých právnych úprav a často spomínaným fenoménom. Náš komparatívny pohľad sa preto postupne uzatvára. Hoci sme na úrovni normatívnych právnych predpisov v prvej ČSR a dnešnej SR konfrontovaní s takmer totožnou právnou úpravou, v oblasti aplikácie práva sa naopak stretávame s takmer odlišnou argumentáciou, procesným postupom v prostredí aplikačnej praxe. Ide naozaj o silný argument proti rozumovo poznateľnej hierarchii princíпов. Naša dilema sa však zdá byť týmto vyriešená iba zdanlivo. Hoci obsahovo obdobné právne akty vedú k odlišnej interpretácii a aplikácii domnievam sa, že stále tým nie je úplne potvrdená pravdivostná hodnota „solistických“ záverov. Dôvodom je, že aj napriek tomu, že sa štruktúra právneho poriadku ako aj princíпов na prvý pohľad javí ako vôľový a mocenský akt, je nepopierateľné, že v rámci tejto štruktúry je rozhodnutie automaticky kritizovateľné ak sa odchýli od ustálenej judikatúry. Je teda vôľa „ultima ratio“?

ZÁVER

Marek Káčer vo svojom príspevku tvrdí, že „*hodnoty nevytvárajú systém, ktorý by sa dal uplatniť pri riešení praktických problémov spôsobom, ktorý vykazuje vnútornú konzistenciu*“, ... preto „*sa možno odôvodnene domnievať, že samotná argumentácia hodnotami nevedie k spohľadlivým záverom, k jedinej správnej odpovedi*“.³⁷ Porovnanie právnej úpra-

³⁵ Náš právny názor je preto jednoznačný. Zo samotnej povahy, podstaty a významu inštitútu notárskej zápisnice obsahujúcej výslovnú doložku vykonateľnosti vyplýva, že bola vytvorená najmä z dôvodu, že jednoduchšie zabezpečovacie prostriedky, ako je napr. zmluvná pokuta či ručenie, nemôžu zaistiť, že sa účastníci vyhnú súdnemu sporu. Ak by sa v praxi všeobecne pripustil v určitých prípadoch iný postup ako ten, že súd bude môcť v prípade predloženia notárskej zápisnice ako exekučného titulu preskúmať len jej formálno-logické vady, bolo by to v rozpore s účelom a zmyslom samotného inštitútu takej notárskej zápisnice. Zastávame preto názor, že ak by exekučný súd nepreskúmaval právne vady (súladiť s hmotným právom) notárskej zápisnice ako exekučného titulu, tak by právo účastníkov na súdnu ochranu nebolo porušené, ale zachované, *nakolko každú exekučnú notársku zápisnicu je možné napadnúť žalobou na súde z dôvodu neplatnosti, resp. jej rozporu s hmotným právom*.

³⁶ K princípu právnej istoty pozri napr. nález Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 21/08 z 23. septembra 2009.

³⁷ KÁČER, M. Hodnotová hierarchia a hodnotový pluralizmus. In: *Hodnotový systém práva a jeho reflexia v právnej teórii a praxi*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, 2013, s. 217.

vy (rovnaká) ako aj aplikačnej praxe súdov (odlišná) jednotlivých období našej právnej histórie, by malo byť dokonca podporením jeho záverov. Na základe empirických faktov sa zdá, že nie sme schopní v rôznych epochách nášho vývoja nájsť stabilnú rozumom poznateľnú hierarchiu hodnôt, ktoré by sme mohli aplikovať na vyriešenie konkrétnych problémov a sporov. História nám jasne ukazuje, že v minulosti sa aj napriek obdobnej právnej úprave spory rozhodovali inak. Uvedené zistenie však nie je priekopnícke. Už G. E. Moorea tvrdil, že žiadne príkaz vo forme mal by nie je možné nevyhnutne logicky odvodiť od pozorovania skutočnosti a teda z faktu, že to tak je.³⁸ Z toho pre nás vyplýva až naturalistický záver, že právo síce nie je deduktívne pokiaľ ide o jeho vzťah k faktom, no aj napriek tomu pri formulovaní právnych noriem na tie fakty prihliadame. Ak zároveň platí, že faktický stav nie je nemenným stavom, tak to potom pre Alexyho „Ideales Sollen“ znamená, že sa v priebehu času podoba, a tým aj princípy ako príkazy k optimalizácii, musia meniť a to nielen formálne ale aj materiálne. To nás vedie k záveru, že pri vytváraní nášho normatívneho sveta síce neprestaneme prihliadať na fakty, avšak pôvodom našich noriem už nemôže byť mystická nemenná entita (štruktúra hodnôt) poznateľná iba naším rozumom, ale je ním empirická skutočnosť nášho sociálneho života.³⁹ Je teda možné prijať bezvýhradne záver, že jednotlivé spory sú riešené na základe autoritatívnych rozhodnutí (tj. z vôle a v konkrétnom prípade vôle sudcu) a nie na základe objektívne poznateľnej hierarchie hodnôt (tj. z rozumu).⁴⁰ Poslednou položenou otázkou sa v podstate pýtame na to, či sú závery postmodernej situácie, ktoré nás nútia priznať neexistenciu štruktúry hodnôt a podvoliť sa kríze legitimacy autorít, správne.

Napriek historickým faktom sa budeme snažiť formulovať mierne odlišný záver, ktorý je v čiastočnom protirečení s postmoderným prístupom. Naša hypotéza a riešenie vychádza z myšlienok T. S. Kuhna a jeho predstavy o paradigme.⁴¹ Paradigmou si môžeme predstaviť aj ako náš svetonázor, v ktorom sa pohybujeme a myslíme. Jeho nevyhnutným znakom je, že musí byť konzistentný. Konzistentnosť je dokonca považovaná za našu životnú potrebu, pomocou ktorej odlišujeme zdravú a nezdravú identitu jednotlivca.⁴² V aplikačnej praxi môžeme obdobu paradigmy a konzistencie postojov identifikovať s Hartovou podobou spravodlivosti a to spôsobom „*rovnaké posudzuj rovnako a odlišné odlišne*“. Aj Radbruch počítal s tým, že spravodlivosť je vyjadrením miery, podľa ktorej sa posudzuje životnosť a existencia (platnosť) právneho poriadku.⁴³ V našom prípade sa však nesnažíme sklznúť do sporu medzi právom a morálkou. V rámci záveru tohto príspevku sa snažíme ukázať, že za spravodlivé síce môžeme považovať skutočnosť, že sa právny inštitút vyvíja v čase a rozhodnutia, ktoré sa k nemu vzťahujú sú potom odliš-

³⁸ MOOREA, G. E. *Principia ethica (Principles of ethics)*. Dover Publications: 1903.

³⁹ Pozri k tomu DENNETT, D. C. *Záhada ľudského vedomia*. Bratislava: Európa 2008, s. 62–104.

⁴⁰ KÁČER, M. Hodnotová hierarchia a hodnotový pluralizmus. In: *Hodnotový systém práva a jeho reflexia v právnej teórii a praxi*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, 2013, s. 214.

⁴¹ Pozri bližšie KUHN, S. *Štruktúra vedeckých revolúcií*. Bratislava: Pravda, 1982 s. 157; Butterfield sa tiež vyjadril k vývoju vedeckého poznania podobne, keď hovoril „*zmene*“ vedeckého pohľadu na vec, ako o práci s tým istým súborom údajov, ktoré sa však uvádzajú do nového systému vzájomných vzťahov a iného celkového rámca. BUTTERFIELD, H. *The Origins of Modern Science 1300–1800*. London: 1949, s. 1–7.

⁴² Porovnaj KÁČER, M. Hodnotová hierarchia a hodnotový pluralizmus. In: *Hodnotový systém práva a jeho reflexia v právnej teórii a praxi*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, 2013, s. 211.

⁴³ V súčasnosti obdobný názor nájdeme aj u Alexyho, k tomu pozri ALEXY, R. *Pojem a platnosť práva*. Bratislava: Kalligram, 2009.

né, pretože vychádzajú pri aplikácii z dvoch obsahovo odlišných právnych noriem,⁴⁴ avšak už nie ak v rámci jednej paradigmy, a teda približne v rovnakom čase a pri zachovaní rovnakého obsahu zákona existujú dve protichodné rozhodnutia súdov. Nejde nám preto o hľadanie Rawlsovej formálnej alebo materiálnej spravodlivosti. Snažíme sa ukázať akým spôsobom môžeme uvažovať o problémoch vznikajúcich pri aplikácii práva a právnych princípov. Na tomto mieste je preto opodstatnené považovať spravodlivosť výlučne za konzistentnosť a v miere konzistentnosti jednotlivých rozhodnutí vidieť kritérium podľa ktorého určujeme životnosť vzorca podľa ktorého sudcovia rozhodujú spory, pretože sa nesnažíme formulovať ultimátne princípy spravodlivej spoločenskej spolupráce, ale iba nájsť odpoveď na otázku či je rozhodovanie súdov výlučne autoritatívne (tj. z vôle) alebo sa v ňom nachádza aj niečo rozumové.

Vráťme sa preto k implikácii, že ak je konzistencia v rámci aplikačnej praxe vyjadrená ako Hartova spravodlivosť, tak potom je jednoznačné, že prístup Mareka Káčera, ktorý považuje hodnoty a ich hierarchiu za platonistický mýtus, správna, no iba čiastočne. Hodnotový systém je pod váhou jeho argumentov síce nevyhnutne stanovovaný autoritatívne no iba primárne. Sekundárne je už v záujme životnosti celého právneho poriadku nevyhnutné, aby jednotlivé rozhodnutia neboli protirečivé. Sekundárne tak v rámci autoritatívne stanovenej štruktúry hodnôt dochádza k jej racionalistickému podporovaniu. V rámci epistemologických postupov preto rozum udržuje stabilitu stanovenej hierarchie, pričom k odchýleniu nemôže dôjsť svojvoľne, ale len na základe racionálneho dôvodu. Výsledok nášho uvažovania nás vedie k záveru, že kým na normatívnej úrovni z pohľadu de lege ferenda smerom do budúcnosti nie sme schopní určiť, ktorý princíp má byť nadradený ostatným a aká je tá pomyselná intuitívne nazeraná ideálna Platónova štruktúra hodnôt a tým aj princípov, v oblasti dele lata to už až také nejasné a arbitrárne nie je. Dôvodom je práve vzorec myslenia: konzistentnosť rovná sa spravodlivosť.

Hoci ideál, ku ktorému by sme sa mali približovať, nie je poznateľný a ani určiteľný, a to ako si nastavíme právny a hodnotový rámec, je čisto záležitosťou autoritatívneho rozhodnutia – vôle, pokiaľ uplatníme rovnaký model uvažovania aj na štruktúru hodnôt, ktorá už bola stanovená, tak sa uvádzame vlastné myslenie do omylu. Konzistentnosť v podobe spravodlivosti nám totiž neumožňuje sa svojvoľne od už stanovenej štruktúry hodnôt svojvoľne odchyliť. Rozumom preto síce nie je poznateľná ideálna štruktúra hodnôt, no je ním poznateľné nesprávne usudzovanie, ak už takú štruktúru máme. Jednoducho povedané, ak už máme axiómy, tak z nich vieme dedukovať overiteľné závery. Týmto sa dostávame späť k našej dileme či sme platonisti alebo sofisti. Naša prvotná otázka v kontexte prezentovaných argumentov naberať možno až antropologický charakter (možno ide o náhodu resp. zatiaľ o nepotvrdenú súvislosť, pretože analogicky aj evolučne rozum vzniká až následne po vôle).

Tým sa dostávame k úplnému záveru článku. Právna úprava notárskych exekučných zápisníc a vykonateľných verejnonotárskych listín je nepopierateľne v prvej ČR a SR

⁴⁴ V našom prípade ide o prípad kedy obsah zákona zostal nezmenený, no rozhodnutia sa od seba aj tak líšili. V tomto prípade sme konfrontovaní s odlišným vývojom právneho inštitútu, ktorý podlieha nielen zmene obsahu právnych noriem, ale aj zmene jednotlivých paradigiem, ktoré môžu meniť interpretačné schémy, podľa ktorých sa konečný výklad obsahu a postavenia v čase vybraných právnych inštitútov môže diametrálne odlišovať, napriek tomu, že porovnaním obsahu časovo odlišných noriem upravujúcich ten istý právny inštitút zistíme, že sú takmer totožné.

z obsahového hľadiska obdobná. Zásadným rozdielom však je, že kým jedna norma bola vyjadrením hodnôt československého národa – „československá paradigma“, historicky mladšia slovenská norma je naopak vyjadrením hodnôt slovenského národa – „slovenská paradigma“. Vplyv na uvedené paradigmy mala nepochybne aj medzinárodnopolitická situácia, ktorá bola pri obidvoch štátoch úplne odlišná. Jednotlivé paradigmy sú tak navzájom nesúmerateľné, čo znemožňuje rozhodnúť sa, ktorá z nich je Kuhnovým slovníkom lepšia a „racionálnejšia“. Z hľadiska časového preto racionálne nie je možné určiť ideálnu paradigmu, ideálnu štruktúru hodnôt a princípov. Môžeme síce veriť rovnako ako Kuhn alebo Kant, že smerujeme k niečomu lepšiemu, racionálnejšiemu alebo slobodnejšiemu, no faktom zostáva, že v prvej ČSR nepoznali pojmy spotrebiteľ a dodávateľ. Jej systém ochrany slabšej strany nebol nastavený rovnako ako ten náš dnešný. Okrem toho v minulosti neexistoval tlak zo strany EÚ, ktorá v súčasnosti často požaduje a dokonca dopytuje súdy v akej miere rozhodujú v prospech spotrebiteľa, aby tým získala relevantný prehľad o jeho ochrane. Preto sa najvyššie súčasné a minulé súdne inštancie pokiaľ ide o ochranu slabšej strany vo svojich odôvodneniach rozhodnutí tak podstatne líšia. Vychádzajú totiž z úplne odlišných paradigiem a fungujú v rámci úplne odlišných štruktúr hodnôt a princípov.

Rozdiel medzi našim a M. Káčerovým postojom je skutočnosť, že jeho tvrdenie je antitézou prístupu moderny. Jej hlavnou myšlienkou bola okrem iného aj viera v stabilnú podobu rozumom poznateľnej hierarchie hodnôt, ktorej bola podriadená aj vieru v lepšiu budúcnosť samotného ľudstva.⁴⁵ M. Káčer svojimi argumentmi a závermi moderne nastavuje zrkadlo a obrazne ju „ťahá“ späť k zemi, späť z budúcnosti do súčasnosti a konkrétnym ľudským potrebám a empirickým faktom. My sa snažíme ukázať, že tvrdenie, že hodnoty nevytvárajú systém použiteľný pre riešenie praktických prípadov, je použiteľné, iba ak sa taký prípad v aplikačnej praxi ešte nevyskytol alebo v kontinentálnom práve nedošlo k zmene obsahu právneho poriadku.

V súčasnosti preto môžeme, pokiaľ ide o princíp rovnosti účastníkov a ľudskú dôstojnosť, pozorovať zmenu paradigmy resp. možno vytváranie novej, kedy sa súdy začínajú prikláňať resp. vytvárať novú hierarchiu hodnôt v prípadoch, keď ide o spotrebiteľské spory. Možno mierne kacírskou sa zdá byť myšlienka, že sa tým zároveň možno znovu o niečo viac posúvame k akejsi kombinácii občiansko-stavovského štátu, kde Vaše postavenie pred súdom ako aj Vaše práva a povinnosti nebudú založené na princípe rovný s rovným, ale na základe Vašej príslušnosti k určitej zvýhodnenej privilegovanej skupine. Otvorenou nechávame otázku, či nie je vývoj dejín naozaj dialektický a naše myslenie je uväznené v neustálom súboji tézy a jej antitézy?

Článok je písomným výstupom projektu APVV vedeným pod reg. č. APVV-0562-11s názvom „Právne argumenty a právne princípy ako pramene práva“.

JUDr. Bc. Štefan Siskovič

Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

JUDr. Katarína Siskovičová

Najvyšší súd Slovenskej republiky

⁴⁵ K tomu pozri aj BAUMAN, Z. *Tekutá modernost*. Praha: Mladá fronta, 2002, s. 1–23.

Štefan Siskovič – Katarína Siskovičová

Are we Sophist or Platonists?

Abstract: Some consider the current situation a general crisis of values others a victory of freedom. The general dispute is being led between the modernists and the postmodernist. The main conflict is based in the question whether there is at least one common point of convergence. This dispute brings us back to the ideas of the past. It is noteworthy that already in ancient Greece we can observe a similar dispute between relativism and metaphysics, where relativist refused to accept the idea, that there exists an independent value, which is not dependent on the will of man. On the other hand metaphysics tried to defend the validity of the structure of the values which exist beyond our world. The common denominator of the current and past issues of the dispute is the question if everything is dependent on the will of man, or if there is a structure, which is general and is not dependent on human will. The essence of this dispute is presented in the whole article, first theoretically then by way of analysis and comparison of the legal systems of the ČSR and nowadays Slovakia. Therefore we ask ourselves throughout the whole article about the nature of the structure of values and principles which could be the basis for the correct application of the principles in their mutual relations (platonic idea) or about the structure which resulted from the application of such principles (sophistic perception).

Key words: principle, value, structure, equality, human dignity